

Nr 67.

Av herr **Bergman m. fl.**, om ökat anslag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande.

I årets statsverksproposition har under punkt 201 i åttonde huvudtiteln (sid. 259—262) föreslagits en minskning av bidragen till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande från kronor 378 300 till 224 800. Under nu rådande förhållanden är det naturligt att man även beträffande relativt obetydliga anslagsposter använder varje lämplig möjlighet till besparing, även om denna medför ett tillfälligt avbräck i en i och för sig betydelsefull verksamhet. Men det är även viktigt, att man därvid framgår med sådan varsamhet, att man icke bryter sönder institutioner och organisationer, som utöva ur det allmännas synpunkt värdefulla funktioner. Man bör givetvis också tillse, att besparingsåtgärder om möjligt undvikas på sådana punkter, där de skulle gå ut över för längre tid fast anställd personal.

I båda dessa avseenden gilla vi de av chefen för finansdepartementet gjorda principiella uttalandena till statsrådsprotokollet, och vi anteckna med tillfredsställelse, att även chefen för ecklesiastikdepartementet sökt att i sina besparingsförslag i allmänhet tillämpa desamma.

Under ovan omförmälda anslagspost kunna vi emellertid icke finna att detta skett beträffande särskilt ett par betydelsefulla detaljer.

Vi åsyfta beskrifningen med kronor 55 000 å de statsbidrag, som f. n. utgå dels till Centralförbundet för nykterhetsundervisning (CFN),

dels till den studie- och ungdomsverksamhet, som bedrivs av nykterhetsorganisationerna.

Beträffande CFN måste det ihågkommas, att denna för den svenska nykterhetsrörelsen centrala institution upprätthålles huvudsakligen med statsmedel och att den därför står under statsmyndigheternas kontroll, vilket även markeras av, att Kungl. Maj:t har egna representanter i såväl styrelse som revision. Den har också genom Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut 1939 måst övertaga »Nykterhetssällskapens upplysningsbyrå», vilken i över trettio år fungerat som självständig institution, likaledes huvudsakligen med statens stöd. Redan vid detta på statsmyndigheternas eget initiativ företagna överförande till CFN minskades tidigare utgående statsanslag, vilket också skedde beträffande den verksamhet, som förut upprätthölls av »Rikskommittén mot den olagliga alkoholhanteringen», när denna verksamhet samtidigt överfördes till CFN.

Det statsbidrag, som vid här omförmälda centralisation fastställdes, var redan då i underkant.

Men härtill kommer vidare, att ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition i övriga delar (indragning av vissa av CFN anordnade kurser samt beskärningen av föreläsningsanslaget med kronor 80 000) automatiskt och indirekt medför en anslagsminskning av ytterligare cirka 15 000 kronor genom redueringen av de administrationsbidrag, som i enlighet med statsmyndigheternas tidigare beslut skola utgå till CFN å dess olika verksamhetsgrenar.

Slutligen bör erinras därom, att CFN *icke* — såsom i statsverkspropositionen synes förutsättas — äger möjlighet att genom några egna åtgärder skaffa sig ökade inkomster i form av medlemsavgifter. Och då institutionen redan tidigare — i samband med centralisationens genomförande — av ekonomiska skäl tvingats avskeda den tillfälligt anställda extra personalen och företaga andra genomförbara åtgärder i besparingssyfte, skulle den i statsverkspropositionen föreslagna ytterligare anslagsbeskärningen i viktiga avseenden lamslå institutionen genom att praktiskt taget framtvunga ett nedläggande av *båda* de till CFN nyss överförda, ovan angivna avdelningarna ävensom ett avskedande jämväl av viss del av den fast anställda personalen.

Även beträffande de berörda nykterhetsorganisationerna måste det framhållas, att de genom beskärningen av föreläsningsanslaget *indirekt* drabbas synnerligen hårt.

En med ledning av siffrorna för budgetåret 1938—1939 verkställd undersökning visar nämligen, att deras inkomster genom nämnda beskärning, vilken vi dock ej vilja motsätta oss, skulle minskas med ej mindre än cirka 68 000 kronor. Skulle nu även det till dessa organisationer utgående *direkta* statsbidraget minskas med det i statsverkspropositionen angivna beloppet, kan det befaras, att organisationernas verksamhet komme att på ett nedbrytande sätt förlamas.

Möjligheten att genom ökade medlemsavgifter inom de skilda organisationerna ersätta ett indraget statsanslag är i stort sett i tider som dessa utsluten efter de ökningar som redan skett. Dessutom kan ingen ökning ske förrän organisationernas riksmöten sammanträda. De stora organisationerna sammanträda till sådana möten endast vartannat år. Sammankallandet av extra riksmöten förhindras av de därmed förknippade alltför stora kostnaderna.

Även reellt sett skulle den rekommenderade höjningen med 10 % bliva svår, för att ej säga omöjlig att praktiskt genomföra. De till organisationerna anslutna medlemmarna måste nämligen — förutom personliga arbetsprestationer, som även ekonomiskt representera betydliga värden — göra ekonomiska offer av helt annan storleksordning än den, som redovisas i statsverkspropositionens tablå å sid. 260. Dessa ekonomiska prestationer representerade för budgetåret 1938—1939 ett belopp å ej mindre än 3 336 434 kronor (se »Blå boken» sid. 141).

Därutöver nödgades dessa organisationer och deras medlemmar för samma tid ikläda sig ekonomiskt ansvar för tryckerier, tidningar, bokförlag etc. till ett värde av 1 120 007 kronor.

Till detta kommo betydande utgifter för upprätthållandet av studie-, biblioteks- och ungdomsverksamheten, organisationernas gymnastik- och scoutverksamhet o. s. v. Slutligen torde icke ens kunna beräknas de ekonomiska prestationer, som måste göras för upprätthållande av de tusentals föreningslokaler. Man kan ej heller förbise det förhållandet, att nykterhetsorganisationernas medlemmar i regel jämväl äro socialt och religiöst verksamma med därav beroende stora ekonomiska förpliktelser.

Det möter sålunda hart när oöverstigliga svårigheter att öka den redan förut stora ekonomiska belastningen å de till nykterhetsrörelsen direkt anslutna medlemmarna.

Redan ovan anförda fakta torde vara tillräckliga för att visa, att beskärningen med kronor 55 000 å de till CFN och nykterhetsorganisationerna direkt utgående statsbidragen icke torde kunna företagas utan att svårbotlig skada sker.

Vi vilja slutligen fästa uppmärksamheten även på en annan ur det allmännas synpunkt just nu betydelsefull omständighet, nämligen att såväl CFN som de särskilda nykterhetsorganisationerna och ej minst studie- och ungdomsavdelningarna redan i stor omfattning börjat organisera ett studium av luftskyddsarbetet och att de jämväl inlett en omfattande kulturell och social verksamhet å de militära förläggningarna. Härför har icke ens ifrågasatts något särskilt ekonomiskt stöd från statens sida.

Den svenska nykterhetsrörelsen, som 1938—1939 representerade i det närmaste 10 000 lokala avdelningar (inclusive studie-, ungdoms-, gymnastik- och scoutverksamheten), är sålunda på olika områden av samhällslivet av den betydelse, att den ej bör alltför hårt få sina arbetsmöjligheter beskurna.

Att folknykterheten främjas är icke minst nu i denna allvarliga och påfrestande tid en viktig statsangelägenhet. Folkets försvarskraft måste få gagn därav och av de insatser, som nykterhetsrörelsen jämväl i övrigt gör.

Därest ovan anförda synpunkter vinna beaktande, skulle å förestående anslagspost besparingsåtgärderna begränsas till följande i och för sig högst betydande nedsättningar:

Minskning av föreläsningens anslaget med kronor 80 000 (cirka 57 %), indragning av anslaget till allmänna utbildningskursen kronor 11 000, d:o av anslaget till instruktionskurserna för lärarekåren kronor 7 500. Härav följer då även — såsom i det föregående framhållits — att jämväl en *indirekt* minskning å ett belopp av kronor 68 000 uppstår för nykterhetsorganisationerna, vilket mer än uppväger den *direkta* i statsverkspropositionen ifrågasatta anslagsminskningen å kronor 55 000, som enligt vårt förslag bör undvikas.

Åberopande vad sålunda anförts ävensom det bilagda yttrande, som medicine professor G. Liljestränd i sin egenskap av ordförande för centralförbundet för nykterhetsundervisning avgivit, tillåta vi oss — i enlighet med uttalanden av riksdagens båda nykterhetsgrupper — hemställa,

att riksdagen måtte besluta att bidraget till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande, nu kronor 378 300 och av Kungl. Maj:t föreslaget till kronor 224 800, bestämmes till kronor 279 800 för nästkommande budgetår.

Stockholm den 23 januari 1940.

J. Bergman.

A. J. Bårg.

John Björck.

Oscar Olsson.

Oscar Gottfrid Karlsson.

Bilaga.

C. F. N:s yttrande

angående nykterhetsanslagen i 1940 års statsverksproposition.

Såsom framgår av 1940 års statsverksproposition (sid. 259—262), har Kungl. Maj:t föreslagit, att statsbidraget till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande beskäres från kronor 378 300 (1939—1940) till 224 800, d. v. s. med cirka 40 %. Den största beskärningen kommer på föreläsningsanslaget, som föreslås reducerat från kronor 140 000 (1939—1940) till kronor 60 000 eller med ej mindre än 57 %. Enär föreläsningsanslaget kommit företrädesvis nykterhetsorganisationerna till godo genom de bidrag, som till dem förmedlats av CFN:s föreläsningsbyrå, drabbas dessa organisationer vida hårdare av beskärningen än som framgår av uttalandena i propositionen, sedda mot bakgrunden av den tablå som införts å sid. 260.

CFN skulle — ifall de av föredragande statsrådet anförda principerna för beskärningen strikt genomfördes — drabbas så hårt, att dess fortsatta bestånd komme att äventyras. Den föreslagna indragningen av anslagen till allmänna utbildningskursen och till instruktionskurserna för lärare samt beskärningen av föreläsningsanslaget innebär nämligen — utöver minskningen av själva statsanslaget — att CFN:s »övriga inkomster» (kronor 23 738:26 plus 500¹ för 1938—1939) skulle minskas med cirka 15 000, som enligt statsmyndigheternas tidigare beslut utgått som administrationsbidrag till CFN.²

¹ Stockholms stads anslag, som indragits.

² Dessa administrationsbidrag fastställas för varje år av Kungl. Skolöverstyrelsen i förhållande till omfattningen av CFN:s olika verksamhetsgrenar.

Tager man hänsyn jämväl härtill och till övriga *faktiska* förhållanden, kommer den svenska nykterhetsrörelsen att drabbas på sätt framgår av följande

Tablå över anslagsbeskrifningarna i enlighet med 1940 års statsverksproposition.

Organisation	Nuvarande anslag	Direkt anslagsminskning	Indirekt anslagsminskning
Centralförbundet för nykterhetsundervisning	50 000	16 375:—	¹ 15 000:—
De kristna samfundens nykterhetsrörelse.....	5 000	1 637: 50	² —
Svenska Sällskapet.....	3 425	1 122: 68	—
IOGT.....	33 000	10 807: 50	³ 18 185: 62
Sveriges Blåbandsförening	10 000	3 275:—	³ 6 015: 24
Nationaltemplarorden	11 500	3 766: 25	³ 5 535: 62
Nykterhetsorganisationen Verdandi	5 000	1 637: 50	³ 3 277: 40
SSUH	8 000	2 620:—	³ 4 396: 52
Vita Bandet	6 000	1 695:—	³ 2 660: 16
SLN	8 500	2 783: 75	³ 2 398: 10
Sv. Läkarnas nykterhetsförening	3 000	982: 50	—
JHF	5 000	1 637: 50	³ —
Sv. Polismäns helykterhetsförbund	1 000	327: 50	³ 39: 96
Sv. Tullpersonalens helykterhetsförbund	500	163: 75	² —
MHF	19 000	6 222: 50	³ 10 411: 76
	168 925	55 053: 93	67 920: 38
Avgår	—	53: 93	—
Summa kronor	168 925	55 000:—	67 920: 38

Bland föreläsninganordnare, som likaledes beröras av nedskärningen, må även nämnas CFN:s allmänna upplysningskurser, militära föreläggningar, fackföreningar och föreläsningsföreningar m. fl.

Föreläsninganslagets beskärning kommer vidare att mycket kännbart drabba Nykterhetsnämndernas Riksförbund och dess länssammanslutningar, vilka med bidrag ur här ifrågavarande anslag kunnat bedriva en framgångsrik upplysnings- och instruktionsverksamhet bland nykterhetsnämnderna och de kommunala myndigheterna m. fl. angående gällande nykterhetslagstiftning och dess upprätthållande.

Det förefaller f. ö. som om här ifrågavarande, av nykterhetsrörelsen och andra nykterhetsintresserade sammanslutningar bedrivna verksamhet för nykterhetens främjande borde kunna tillmätas minst samma betydelse som den *allmänna* föreläsningverksamheten, och detta ej allenast ur speciell nykterhetssynpunkt utan även med hänsyn till den roll den spelar för höjandet av den allmänna folkbildningen i de sociala, hygieniska och ekonomiska spörsmål, med vilka alkoholproblemet nära sammanhänger.

¹ Här ingå kronor 2 500 som bortfalla genom indragningen av allmänna utbildningskursen och instruktionskurserna för lärare samt minskade administrationsbidrag från föreläsninganslaget och från de allmänna upplysningskurserna (12 500).

² Det minskade statsbidrag ur föreläsninganslaget, som här uppstår, kan icke statistiskt angivas, enär det ingår i statsbidragen till länsförbund och centrala sammanslutningar, som icke upptagits i denna tablå.

³ Beloppet endast approximativt, emedan det beräknats genom att multiplicera antalet för IOGT förmedlade föreläsningar med det genomsnittliga statsbidragsbeloppet per föreläsning, varefter 57 % av slutsumman här uppförts.

En jämförelse visar emellertid, att en sådan värdesättning ej skett. Medan det allmänna föreläsningsanslaget nedskurits från kronor 252 000 till kronor 144 000 eller med cirka 43 %, har beskäringen å föreläsningsanslaget för nykterhetens främjande — såsom i det föregående visats — nedskurits från kronor 140 000 till kronor 60 000 eller med cirka 57 %. Hade i sistnämnda fallet samma norm tillämpats som beträffande det allmänna föreläsningsanslaget, skulle nedskärningen av föreläsningsanslaget för nykterhetens främjande ha stannat vid cirka 60 000 kronor och alltså cirka 80 000 kronor fortfarande stått till nykterhetsrörelsens disposition.

Aven i ett annat avseende har nykterhetsrörelsen blivit missgynnad. Medan i det *allmänna* föreläsningsanslaget 23 000 kronor avsetts för understöd åt centralbyråer och föreläsningsförbund för förmedling av föreläsningar, kommer enligt statsmyndigheternas bestämmelser allenast cirka 6 000 kronor att kunna av CFN:s föreläsningsbyrå disponeras (i form av »administrationsbidrag») för motsvarande ändamål.¹

Härmed har CFN icke velat göra någon erinran emot storleken av det allmänna föreläsningsanslaget. Avsikten är allenast att framhålla, att upplysningsarbetet för nykterhetens främjande, som *även* syftar till den allmänna folkbildningens höjande samt till höjandet av den ekonomiska standarden, väl förtjänade att ställas i paritet med det övriga folkbildningsarbetet i stället för att såsom nu skett missgynnas.

Anmärkningsvärt är vidare, att CFN, som är en av samtliga nykterhets-sällskap upprättad central institution, som bedriver sin verksamhet huvudsakligen med statsmedel, uppförts i tablån å sid. 260 i statsverkspropositionen tillsammans med de i centralförbundet ingående riksorganisationerna, vilka administreras efter helt andra principer. Härigenom ha propositionens beräkningar beträffande CFN till sitt resultat blivit fullständigt missvisande. Den inkomstpost å kronor 4 277: 56, som upptagits i andra kolumnen, utgöres sålunda icke av »medlemsavgifter» i egentlig mening och kan därför icke jämföras med de verkliga medlemsavgifter, som utgå från medlemmarna i de olika nykterhetssällskapen till upprätthållandet av dessa sällskaps riksorgan. Beloppet för CFN utgöres däremot av de till CFN anslutna organisationernas årsavgifter, vilka i sin tur i avseende å slutsumman *beräknats* i förhållande till resp. organisationers medlemsantal. En höjning av detta belopp (kronor 4 277: 56) med 10 % — såsom föredragande statsrådet ifrågasatt — kan dessutom icke ske utan resp. organisationers hörande vid deras först år 1941 sammanträdande årsmöten. Denna höjning skulle f. ö., ifall den komme till stånd, tillföra CFN allenast kronor 427: 75 per år och bleve därför praktiskt taget betydelselös.

Vad beträffar den ifrågasatta höjningen av »övriga inkomster», kronor 23 738: 26 (beloppet uppfört i tablåns tredje kolumn å sid. 260), är en dylik åtgärd — vad CFN beträffar — fullkomligt utesluten. Beloppet ifråga är nämligen en hopsummering av de »administrationsbidrag», som enligt statsmyndigheternas (Kungl. Skolöverstyrelsens och Riksräkenskapsverkets) av Kungl. Maj:t år 1931 sanktionerade beslut skola till CFN utgå för handhavandet av föreläsningsverksamheten samt kurser av olika slag. Ett bifall till statsverkspropositionen medför sålunda automatiskt — såsom ävenledes i det föregående visats — att ovan omnämnda belopp å kronor 23 738: 16 kommer att *minska* med cirka 15 000 kronor i stället för att det — såsom det i propositionen ifrågasattes — skulle ökas med 10 %. Den samman-

¹ Förklaringen härtill lämnas i not 2 å sid. 4.

lagda minskningen (direkt och indirekt) av anslaget till CFN skulle alltså i verkligheten bli *kronor 31 375*, därest Kungl. Maj:ts förslag sådant det nu föreligger och enligt *i propositionen* angivna principer skulle genomföras.

CFN:s utgifter för budgetåret 1938—1939 slutade på ett belopp å kronor 55 900: 19. Sedan dess har emellertid CFN enligt statsmakternas beslut nödgats övertaga tvenne nya byråer — Nykterhetssällskapens Upplysningsbyrå och Rikskommittén mot den olagliga alkoholhanteringen — varvid ävenledes staten minskade sina förutvarande anslag till dessa båda byråer med sammanlagt *kronor 6 775*.

Den sålunda utvidgade institutionens utgifter för nu löpande budgetår (1939—1940) har — sedan i besparingssyfte 5 extra kvinnliga biträden måst avskedas — beräknats till kronor 80 200, varav kronor 24 299: 81 beräknats falla på Upplysningsbyrån, resp. avdelningen mot den olagliga alkoholhanteringen. För täckandet av dessa utgifter hade man (före den inträdda krisen) räknat med följande inkomstposter:

	Beräknat	Vid ev. beskränning
Statsanslag	kronor 50 000	33 625
Administrationsbidrag	» 20 500	5 500
De anslutna organisationernas avgifter ..	» 4 400	4 400
Anslag från Stockholms stad till utställningen och biblioteket	» 500	—
Prenumeration å Tirfing	» 3 200	3 200
Inkomster å filmer	» 1 000	—
Vinst å bokförmedlingen	» 500	500
Räntor	» 100	100
	<hr/>	<hr/>
	Summa kronor 80 200	47 325

Den verkliga minskningen skulle således enligt propositionen uppgå till kronor 32 875, d. v. s. till ej mindre än cirka 41 %.

När CFN:s styrelse till svar å Kungl. Skolöverstyrelsens remiss av den 18 augusti 1938 angående eventuellt övertagande av ovan omförmälda båda nya byråer meddelade, att CFN vore villigt att tillmötesgå statsmyndigheternas önskan härutinnan, fästes dock därvid det förbehållet, dels att det ifrågasatta statsanslaget å kronor 50 000 ställdes till förfogande, dels att CFN lämnades fria händer att genom vissa rationaliseringsåtgärder (bl. a. indragning av personal) söka eliminera de svårigheter, som redan komme att från 1 juli 1939 uppstå genom minskningen av statsanslagen med kronor 6 775 och med över kronor 5 000 av andra tidigare av Upplysningsbyrån uppburna inkomster. Emot dessa förbehåll gjordes ingen erinran vare sig av Skolöverstyrelsen eller Kungl. Maj:t och ej heller vid ärendets behandling i riksdagen. Se vidare härom i CFN:s styrelseberättelse för 1938—1939 (sid. 23—25).

Skulle nu dessa bestämda förutsättningar upphävas genom ett beslut vid 1940 års lagtima riksdag eller vid den senare fördelning av statsanslaget för nykterhetens främjande, som av Kungl. Maj:t föreslagits, förfaller givetvis också CFN:s åtagande beträffande de båda nya byråerna, vilka således måste nedläggas.

Men ej heller denna åtgärd blir tillräcklig för eliminerande av det under-skott, som skulle uppstå genom den uppkomna anslagsminskningen å kronor 32 875. Fortfarande skulle kvarstå en brist å kronor 8 575: 19. Denna skulle

kunna elimineras bl. a. genom nedläggandet av CFN:s centralbibliotek och arkiv och av CFN:s organ »Tirfing, tidskrift för nykterhetsfrågans studium» samt genom avskedandet i viss utsträckning av ordinarie och fast anställd personal. Frånsett att Centralbiblioteket och arkivet, som grundades 1906 genom att betydande samlingar skänktes till CFN, skulle innebära en svår förlust för den svenska nykterhetsrörelsen — placering i riksarkivet eller å annat statligt ställe har visat sig omöjligt — föreligger härutinnan även den svårigheten, att hyreskontraktet icke utan vidare kan annulleras och att det torde bliva förenat med stora svårigheter att för CFN:s återstående verksamhet uppbringa lokaler på så fördelaktiga villkor, som f. n. äro gällande.

Tirfing är den enda populärvetenskapliga tidskrift i sitt slag i de nordiska länderna. Dess nedläggande, om ock endast för ett eller annat år, bleve säkerligen också till skada för det objektiva studiet av alkoholfrågan och nykterhetssträvandena, vadan en dylik åtgärd synes böra vidtagas allenast i trängande nödfall. Att också Kungl. Maj:t fäster vikt vid att behövlige tidskrifter såvitt möjligt bibehållas, framgår därutav, att exempelvis anslaget till »Tidskrift för föreläsningsverksamheten» lämnats ograverat.

Sedan extra och tillfällig personal under 1939 avskedats — icke därför att den var obehövlig utan emedan de pressande ekonomiska svårigheterna gjorde det nödvändigt — återstår alltså frågan, huruvida även viss del av de fast anställda bör eller kan entledigas. Frånsett föreståndarna för ovan omnämnda båda nya byråer (Upplysningsbyrån och avdelningen för den olagliga alkoholhanterings bekämpande), vilkas anställning blivit förlängd intill 1 juli 1940, har med den ordinarie personalen år 1931 träffats avtal om pensionering vid viss ålder och om avsättning härför av behövlige andelar av lönebeloppen. Oavsett den juridiska sidan av problemet uppkommer härvid även den frågan, huruvida det kan vara lämpligt att genom ett avskedande ej allenast ställa denna personal utan arbete utan även omöjliggöra för densamma att upprätthålla sina pensionsförsäkringar.

På denna punkt har f. ö. chefen för finansdepartementet i en bilaga till statsverkspropositionen gjort ett bestämt uttalande *emot* att besparingsåtgärderna föranleda, att »personal med längre anställningstid» avskedas. Visserligen torde han härmed närmast hava syftat på personal i *statens* tjänst. Men man tar väl ej fel, om man får tolka uttalandet såsom en önskan från hans sida, att samma hänsyn och försiktighet bör iakttagas även på andra förvaltningsområden och särskilt sådana, där institutionerna, om också ej formellt, så dock likväl reellt, måste betraktas såsom statliga organ, eftersom de i huvudsak arbeta med statsmedel och under statens kontroll. Detta är som bekant fallet med CFN, vilket ytterligare markerats därigenom att Kungl. Maj:t sedan 1931 insätter egna representanter i såväl styrelsen som revisionen. Det bör dessutom betonas, att den fåtalige *fast anställda* personalen, som kommer att kvarstå (från 1 juli 1940), är väl behövlig med hänsyn till de kvarstående arbetsuppgifterna.

Även med den begränsning av dessa arbetsuppgifter, som kommer att ske i fråga om föreläsningsbyrån samt utbildnings- och instruktionskurserna, kräves ett omfattande arbete för att på övriga områden kunna upprätthålla verksamheten i enlighet med CFN:s program.

Enligt statsverkspropositionen skulle anslagsposterna å sammanlagt 42 000 kronor till instruktörerna för nykterhetsupplysning kvarstå ograverade. Detta är ju också en riktig princip, eftersom en större eller mindre beskärning av dessa anslagsposter skulle ha omöjliggjort, att instruktörsinstitutionen kunnat upprätthållas. Detta visar, att Kungl. Maj:t icke schablonmässigt

tillämpat principen om en beskärning med vissa procent av förutvarande anslag, utan att vederbörlig hänsyn tagits till de faktiska förhållandena i varje särskilt fall. Beträffande CFN har man emellertid såsom ovan visats, frångått denna individuella omprövning och allenast inordnat institutionen i ett större sammanhang. Detta torde emellertid hava berott därpå, att — såsom det från vederbörande inom ecklesiastikdepartementet blivit upplyst — besparingsförslaget icke underställts Kungl. Skolöverstyrelsens granskning utan allenast överlämnats till Överstyrelsen »för kännedom». Det bör även framhållas, att man inom departementet — sedan dess uppmärksamhet riktats på saken — förklarar sig beredd att vid den fördelning av anslaget, som senare kommer att företagas, sörja för att rättelse vinnes på denna punkt.

För CFN är det emellertid även av intresse, att den i utsikt ställda rättelsen icke sker på ett sådant sätt, att den föranleder ytterligare beskärningar av de till CFN anslutna nykterhetsorganisationernas anslag för studie- och ungdomsverksamheten m. m. Detta kan undvikas genom att principiellt likställa CFN med instruktörsinstitutionen, ABF etc., varigenom det direkta anslaget bibehålles vid kronor 50 000 och att en därav följande justering av slutbeloppet, kronor 224 800, sker (sid. 262).

Vidare bör — enligt CFN:s mening — föreläsningsanslaget för nykterhetens främjande icke beskäras hårdare än vad som skett beträffande det allmänna föreläsningsanslaget. Nedskärningen bör i enlighet härmed stanna vid 43 % d. v. s. vid 60 000 kronor eller i varje fall icke gå högre än till 50 %. Om så skedde, skulle det nuvarande anslaget kronor 140 000 minskas till 80 000, resp. till 70 000 kronor.

En dylik modifiering skulle vara av betydelse även av det skälet, att CFN i dagarna trätt i samarbete med statens »Centralråd för religiös och kulturell verksamhet inom försvarsväsendet» och därvid ställt i utsikt att — så långt statsanslaget räcker — lämna bidrag till föreläsningar vid de militära förläggningarna.

För de olika till CFN anslutna riksorganisationerna skulle det också vara av värde att i sitt arbete å de militära förläggningarna kunna använda de av Kungl. Skolöverstyrelsen auktoriserade föreläsare, vilka med statsbidrag förmedlas av CFN:s föreläsningsbyrå.

CFN vill även fästa uppmärksamhet på det samarbete, som inletts mellan fackföreningsrörelsen och nykterhetsrörelsen och som till stor del måste upprätthållas genom av CFN:s föreläsningsbyrå förmedlade statsbidrag till av fackföreningarna anordnade upplysningsmöten.

Slutligen bör erinras därom, att CFN redan hösten 1939 inledde samarbete med Riksförbundet för civilt luftskydd, vilket resulterade däri att CFN vid sina kurser av olika slag och i föreläsningsverksamheten inlägger föredrag om luftskyddsverksamheten och om civilbefolkningens skydd mot stridsgaser etc. Dessa föredrag hållas av experter på området. Även om sistnämnda verksamhet ligger vid sidan om CFN:s egentliga uppgifter, torde den likväl böra anföras i detta sammanhang, efter som CFN:s medverkan på området i och för sig torde få anses innebära en besparing *ur statens synpunkt*.

Beträffande de för resp. nykterhetsorganisationer i tablån å sid. 260 (kolumn två) i propositionen angivna »medlemsavgifter» torde uppgifterna härom närmast avse *den del* av dessa avgifter, som avses för upprätthållandet av nämnda riksorganisationers *centrala* arbetsuppgifter, vilket måhända bör framhållas för undvikande av felaktiga slutsatser. De till dessa

organisationer anslutna medlemmarna få nämligen — fränsett de stora värden, som deras personliga arbetsinsatser representera — taga på sig ekonomiska uppgifter av en helt annan storleksordning. Enligt uppgift i 1940 års upplaga av Blå Boken (sid. 141) uppgingo nämligen utgifterna för upprätthållandet av verksamheten (i lokalföreningarna, distrikten och för hela riket) under budgetåret 1938—1939 till ej mindre än kronor 3 336 434, vartill kommo utgifter för tryckerier, tidningar, bokförlag m. m. kronor 1 120 007 samt för bibliotek och studiecirkel etc. med likaledes förhållandevis stora belopp. Den av statsrådet ifrågasatta ökningen av medlemsavgifterna etc. till organisationernas centrala administration med cirka 10 % bör ses i belysning även av nu omförmälda betydande utgiftsposter. Det måste således alltid möta stora och understundom öoverstigliga svårigheter att öka den redan förut stora belastningen å de anslutna medlemmarna, av vilka många redan förut ha svårighet att kunna fullgöra sina ekonomiska medlemsförpliktelser. Man får ej heller förbise, att nykterhetsällskapens medlemmar jämväl äro politiskt, socialt och religiöst verksamma samt i stor utsträckning anslutna till olika fackorganisationer. Detta innebär, att deras personliga och ekonomiska förpliktelser icke begränsa sig till allenast nykterhetsrörelsen utan att de därutöver — och ofta främst — måste taga på sig avsevärda ekonomiska bördor i form av ej allenast medlemsavgifter utan ofta extra tillskott för här omförmälda politiska, sociala och religiösa organisationer, för sina fackliga sammanslutningar etc.

Och vad CFN beträffar förefinnes — såsom i det föregående framhållits — ingen som helst möjlighet eller befogenhet att kompensera de belopp, som enligt statsverkspropositionen skulle bortfalla, genom uttaxering av vare sig ordinarie eller extra avgifter till CFN från medlemmarna i de till CFN anslutna riksorganisationerna. Ej heller dessa senare hava sådan möjlighet eller befogenhet i annan ordning än som föreskrives i resp. organisationers konstitutioner. Enligt dessa tillkommer det endast organisationernas riksmöten att besluta beträffande medlemsavgifterna. Av kostnadsskäl hållas riksmöten numera i regel allenast vartannat resp. vart tredje år. Inkallandet 1940 av extra riksmöten inom samtliga sällskap för denna angelägenhet skulle f. ö. draga en extra kostnad, som betydligt överstege de belopp det här är fråga om.

Till sist vilja vi betona, att man även inom CFN finner det vara riktigt, att i och för sig än så viktiga strävanden måste — i den mån de påkalla statsmakternas ekonomiska stöd — betraktas som andrahandsfrågor i förhållande till vad som nu framförallt kräves: värnandet av Sveriges frihet och försvar. Och detta gäller även sådana utgifter, vilka — såsom i ovan omförmälda angelägenhet är fallet — spela mycket liten roll för budgeten. Vad CFN genom förestående erinringar velat påkalla begränsar sig således uteslutande till ett par i förhållande till de summor det i övrigt rör sig om mycket obetydliga justeringar av de i statsverkspropositionen angivna besparingsbeloppen beträffande CFN och föreläsningsanslaget.

Stockholm den 13 januari 1940.

För CENTRALFÖRBUNDET FÖR NYKTERHETSUNDERVISNING

G. Liljestränd.

/ August Ljunggren.